

УДК 159.937:94:246.3:159.91

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2024.21.2>

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ ВАГІТНОСТІ У ЖІНОК МОЛОДОГО ВІКУ

Альона Болгарина

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
вул. 68 Десантників, 10, м. Миколаїв, Україна, 54003
e-mail: abolharyna@ukrtelecom.ua*

Андрій Яблонський

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
вул. 68 Десантників, 10, м. Миколаїв, Україна, 54003
e-mail: andreu.yablonskiy61@gmail.com*

Стаття присвячена детальному психологічному аналізу мотиваційних чинників, які впливають на рішення жінок молодого віку стати матерями. Вагітність у молодому віці часто викликає науковий інтерес, оскільки цей період життя супроводжується не лише фізичними, але й значними психологічними змінами. У дослідженні розглянуто такі аспекти, як особистісні характеристики, соціальні очікування та культурні норми, що формують мотивацію до материнства. Особливу увагу приділено ставленню жінки до власної вагітності і до своєї ще ненародженої дитини, до материнства. Також досліджено роль самооцінки та рівня особистісної зрілості у формуванні мотивації до вагітності. Молоді жінки, які відчувають потребу у самореалізації через материнство, частіше обирають цей шлях, сприймаючи його як спосіб підвищення власної значущості та соціального статусу. Крім того, у статті аналізується вплив медійного простору на формування уявлень про материнство та його ідеалізацію серед молодих жінок. Соціальні мережі стали важливим джерелом інформації і підтримки для багатьох молодих жінок. Вони можуть допомогти створити спільноти підтримки, проте також можуть підкріплювати ідеалізацію і порівняння з іншими, що може бути як позитивним, так і негативним досвідом. На сьогодні, в нашому суспільстві не сформувалася система психосоціального супроводу та адаптації жінки до ролі матері на початковому етапі вагітності та пологів, вивчення соціально-психологічної проблеми материнства отримує в даний час особливу актуальність і привертає все більшу увагу дослідників різних наукових напрямків. Отримані результати можуть бути використані для розробки профілактичних програм, спрямованих на зниження рівня непланованих вагітностей серед молодих жінок, а також для створення системи підтримки, яка сприяла б підвищенню їхнього психологічного благополуччя. Таким чином, дослідження робить важливий внесок у розуміння психологічних механізмів, що лежать в основі прийняття рішень про вагітність у молодому віці, і підкреслює необхідність комплексного підходу до роботи з молодими жінками в даній сфері. Надання належної психологічної, соціальної та медичної допомоги може знизити вплив негативних чинників і посилити дію позитивних мотивів, що у свою чергу, сприятиме загальному благополуччю вагітних жінок.

Ключові слова: вагітність, мотиваційні чинники, молоді жінки, психологічний аналіз, материнство.

Вагітність у жінок молодого віку є важливою соціальною і психологічною проблемою, яка потребує детального аналізу. Цей період життя характеризується значними змінами, включаючи розвиток особистісної ідентичності, встановлення соціальних

зв'язків та формування життєвих планів. Рішення про вагітність у цьому віці може бути обумовлене різними факторами, серед яких особливе значення мають мотиваційні чинники. Вивчення мотиваційних чинників, які спонукають жінок до вагітності, має важливе значення для розуміння їхнього життєвого вибору та розробки стратегій підтримки, які сприяють усвідомленому підходу до материнства.

Метою цієї статті є аналіз основних мотиваційних чинників, що спонукають жінок молодого віку до рішення про вагітність.

Материнство є однією з провідних соціальних ролей жінки, адекватна реалізація якої з одного боку виступає необхідною умовою для повноцінного функціонування і становлення жінки як особистості, а з іншого – для народження та виховання нової особистості. Материнство представляє собою досить складний та багатоаспектний феномен, який має власні фізіологічні механізми, еволюційну історію, соціокультурні й індивідуальні особливості та обумовлюється багатьма чинниками[1].

Мотивація вагітності – це сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів, що спонукають жінку до прийняття рішення про вагітність і народження дитини. Мотивація може бути усвідомленою або підсвідомою, і часто формується під впливом особистих, соціальних і культурних обставин.

Визначення мотивації вагітності є складною проблемою, що вивчається з різних наукових позицій та застосовує різноманітні теоретичні підходи. Традиційні підходи до розуміння мотивації вагітності зазвичай базуються на психологічних теоріях, що висвітлюють внутрішні драйвери та мотиваційні механізми особистості. Наприклад, за підходом Абрахама Маслоу, мотивація вагітності може бути пов'язана зі задоволенням основних потреб людини, таких, як потреба в безпеці та потреба в самореалізації. Інші психологічні теорії, такі як теорія Карла Роджерса або теорія розвитку Еріксона, також враховують важливість психологічного розвитку та самовизначення особистості у формуванні мотивів вагітності [15].

З іншого боку, сучасні підходи до розуміння мотивації вагітності враховують більш широкий спектр факторів, що впливають на прийняття рішення про вагітність. Ці підходи враховують соціокультурні, економічні та екологічні аспекти, які можуть впливати на індивідуальні мотиви особи. Наприклад, теорія екологічних систем Урі Бронфенбреннера вказує на важливість врахування взаємодії особистості з різними рівнями свого оточення – від найближчого (сім'я, друзі) до більш широкого (суспільство, культурні норми). Ці соціальні та екологічні впливи можуть значно визначати індивідуальні мотиви та рішення щодо вагітності. Розуміння мотивації вагітності вимагає комплексного підходу, який враховує як внутрішні, так і зовнішні чинники, що впливають на рішення особи щодо цього важливого етапу життя [2].

Мотивація вагітності відіграє ключову роль у здоров'ї як матері, так і майбутньої дитини. Позитивна мотивація, зокрема бажання та готовність вагітної стати матір'ю, може сприяти здоровому способу життя, включаючи збалансоване харчування, відмову від шкідливих звичок та регулярну фізичну активність. Ці аспекти позитивно впливають на фізичне та психічне здоров'я матері, зменшуючи ризик виникнення різних ускладнень під час вагітності, таких, як передчасні пологи, низька вага новонародженого, та проблеми з вагою [13].

У той же час негативна мотивація може мати серйозні наслідки для здоров'я, як матері, так і дитини. Наприклад, стрес або депресія можуть призвести до нездорового способу життя та неправильного харчування, що може призвести до ризику передчасного пологу або низької ваги новонародженого.

Негативні мотиви вагітності часто супроводжуються психологічними проблемами та стресом. Жінка, яка відчуває небажання або непевність стосовно майбутнього материнства, може відчувати емоційний дискомфорт, тривогу та непевненість у власних силах. Це може призвести до розвитку депресії, тривожних розладів та інших психічних проблем, які впливають на загальний психологічний стан жінки та її спроможність ефективно впоратися з викликами вагітності [1].

Таким чином, мотивація вагітності охоплює як позитивні, так і негативні чинники, що впливають на репродуктивне здоров'я жінок.

Досліджуючи проблему ранньої вагітності, науковці відзначили, що поширення даної тенденції в поведінці молодих дівчат залежить від цілого ряду чинників[5]. Основним фактором є властиве для молодого віку прагнення до дорослості та самостійності, що може проявлятися у ранньому початку статевого життя. Іноді така поведінка є спробою молодої дівчини позбутися почуття самотності або втілити романтичну мрію про кохання з першого погляду. Водночас емоційні переживання, що виникають у підлітків через перші романтичні стосунки з протилежною статтю, часто заважають усвідомити можливі наслідки їхньої поведінки.

Ще одним чинником, що призводить до небажаного материнства в ранньому віці, є випадкова вагітність, яка стала результатом зґвалтування. У більшості випадків про таку вагітність, що виникла внаслідок так званих прихованих зґвалтувань, батьки дізнаються надто пізно, іноді лише після народження дитини, а в окремих випадках вони взагалі про неї не знають. Дослідження показують, що найчастіше жертвами сексуального насильства стають незрілі, інфантильні та інтелектуально нерозвинені дівчата-підлітки, які виховуються в тоталітарних або надмірно опікуючих сім'ях.

Слід зазначити, що вагітність, яка стала наслідком зґвалтування, майже завжди сприймається молодою дівчиною як "удар долі," щось чужорідне і вороже їй благополуччю, і тому апріорі небажане. Це часто призводить до того, що жінки молодого віку відчувають сильне бажання позбутися майбутньої дитини будь-якими способами ще до її народження. Дослідження показують, що збереження небажаної вагітності часто пояснюється прагненням приховати вагітність або тим, що дівчина не одразу усвідомлює її наявність. Крім того, рішення зберегти вагітність у жінок раннього репродуктивного віку може бути пов'язане з тиском з боку оточуючих, які наполягають на її збереженні для захисту репродуктивного здоров'я молодої дівчини.

Серед чинників, які відіграють роль у випадках виникнення непланованої вагітності в ранньому віці, можна виділити особливості соціальної ситуації та характер взаємин неповнолітньої дівчини з її матір'ю. Відомо, що мати виконує багато важливих ролей у житті своєї дочки: вона є рольовою моделлю поведінки, вихователем, вчителем і головним партнером у спілкуванні. Через це часто, коли бракує позитивного та адекватного комунікативного зв'язку між ними, можуть виникати проблеми, що сприяють виникненню небажаної вагітності.

Через відсутність позитивного досвіду взаємодії з матір'ю у дівчат може формуватися викривлене уявлення про материнську поведінку та материнство в цілому. У таких випадках рання вагітність може стати способом продемонструвати дорослість і незалежність, а також неусвідомленою спробою ідентифікувати себе одночасно з уявною «ідеальною матір'ю» і з ще народженою дитиною. Виникненню небажаної вагітності у підлітків також можуть сприяти низький матеріальний і освітній рівень сім'ї, недостатня увага батьків до статевого виховання, наявність випадків ранньої вагітності серед родичів або друзів, а також асоціальний спосіб життя [3].

Соціокультурні чинники вагітності охоплюють широкий спектр впливів, включаючи культурні норми, соціальні очікування та економічний статус. У багатьох суспільствах материнство розглядається як важливий аспект жіночої ідентичності, що суттєво впливає на життєвий вибір жінок [7]. Традиційні уявлення про роль жінки, очікування родини та суспільства щодо материнства, а також економічні умови можуть сприяти прийняттю рішення про вагітність у молодому віці.

Біологічні мотиваційні чинники вагітності часто пов'язані з природним репродуктивним інстинктом жінки. Дослідження свідчать, що гормональні зміни, характерні для періоду фертильності, можуть підсилювати бажання стати матір'ю [4]. Біологічний підхід пояснює вагітність як природний етап у житті жінки, необхідний для продовження роду та забезпечення біологічної стабільності.

Психологічні чинники відіграють вирішальну роль у формуванні мотивації до вагітності. Для багатьох молодих жінок вагітність стає способом реалізації внутрішніх потреб, таких як прагнення до любові, визнання, стабільності та захисту [11]. Зокрема, дослідження показують, що низька самооцінка, бажання укріпити стосунки з партнером або уникнути самотності можуть бути основними мотиваційними чинниками для рішення про вагітність [6].

Особистісні чинники, такі як рівень зрілості, життєві плани та попередній досвід стосунків, суттєво впливають на рішення про вагітність. Наприклад, молоді жінки, які не мають чітких життєвих цілей або відчують невпевненість у своєму майбутньому, можуть розглядати вагітність як спосіб надання життю сенсу і стабільності [12]. Важливим аспектом є також досвід стосунків з власною матір'ю, який може впливати на очікування від материнства та рівень готовності до цієї ролі [9].

Можемо зауважити, що засоби масової інформації мають значний вплив на формування уявлень про материнство, особливо серед молодих жінок. Це вплив може бути як позитивним, так і негативним.

Медіа часто представляє материнство як ідеалізоване і романтизоване. Реклами, фільми, серіали та соціальні мережі можуть пропонувати зображення «ідеальної мами», яка без зусиль поєднує кар'єру, домашні обов'язки та виховання дітей. Це створює тиск на жінок, які можуть відчувати себе неадекватними, якщо їхній досвід не відповідає цим стандартам.

Мас-медіа часто відтворює традиційні стереотипи про жіночу роль у родині. Жінки можуть відчувати тиск відповідати цим стереотипам, що обмежує їхні можливості для самовираження та реалізації поза сімейними обов'язками.

Середовища інформації можуть підкріплювати нереалістичні очікування щодо материнства, зокрема через зображення бездоганих вагітностей, легкого та швидкого відновлення після пологів. Це може призвести до почуття неповноцінності та стресу у жінок, які стикаються з реальними труднощами

Соціальні мережі стали важливим джерелом інформації і підтримки для багатьох молодих жінок. Вони можуть допомогти створити спільноти підтримки, проте також можуть підкріплювати ідеалізацію і порівняння з іншими, що може бути як позитивним, так і негативним досвідом.

З іншого боку, медіа може також відігравати позитивну роль, надаючи інформацію та підтримку для матерів. Наприклад, платформи для обміну досвідом, онлайн-ресурси та освітні програми можуть допомогти жінкам краще розуміти і управляти своїм досвідом материнства.

У цілому, медійний простір формує уявлення про материнство через представлення ідеалізованих образів і стереотипів, що може мати значний вплив на сприйняття і реальні переживання молодих жінок.

Аналіз мотиваційних чинників показує, що рішення про вагітність у жінок молодого віку є результатом комплексної взаємодії біологічних, соціокультурних, психологічних та особистісних факторів. Розуміння цих чинників має важливе значення для розробки профілактичних заходів та програм підтримки, які допомагають молодим жінкам усвідомлено підходити до рішення про материнство. Такі програми можуть включати освіту щодо репродуктивного здоров'я, психологічну підтримку, а також інформування про можливості та ризики ранньої вагітності.

Вивчення мотиваційних чинників вагітності у жінок молодого віку дозволяє виявити основні психологічні механізми, які впливають на цей життєвий вибір. Розуміння цих механізмів може допомогти у створенні ефективних стратегій підтримки молодих жінок, спрямованих на підвищення рівня усвідомленості та відповідальності при прийнятті рішення про вагітність. Це, у свою чергу, сприятиме зниженню кількості непланованих вагітностей і покращенню психологічного благополуччя молодих жінок.

На основі інтерпретації теорії психологічного аналізу мотиваційних факторів вагітності у молодих жінок стає зрозумілим, що теоретичне дослідження позитивних і негативних мотивів дозволяє глибше осягнути, які чинники впливають на їхнє рішення стати матерями та як ці мотиви формують їхній досвід під час вагітності.

Отже, розуміння теоретичних аспектів позитивних і негативних мотивів вагітності є вирішальним для розробки ефективних стратегій підтримки молодих жінок, які стикаються з різними труднощами під час вагітності. Надання належної психологічної, соціальної та медичної допомоги може знизити вплив негативних чинників і посилити дію позитивних мотивів, що, у свою чергу, сприятиме загальному благополуччю вагітних жінок. Для забезпечення якісної підтримки молодих матерів важливо враховувати ці аспекти під час розробки підходів до управління мотивацією та підтримки в цей критичний період їхнього життя.

Список використаної літератури

1. Астахов В. М., Бацилева О. В., Пузь І. В. Психологічний супровід у репродуктивній медицині : монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г.С. Костюка. Київ, 2023.
2. Бацилева О. В., Астахов В. М., Пузь І.В. Дослідження психологічних аспектів готовності сучасної молоді до шлюбу. *Психологічний журнал*. 2019. № 10. С. 64–83. DOI (article): <https://di.rg/10.31108/1.2019.5.10.5>
3. Гудков, А. Біологічні аспекти материнства: аналіз мотиваційних чинників. *Психологія та здоров'я*, 2017, 45-52.
4. Гриценко Л. М., Панкова О. В. Соціальна психологія: Теорія і практика. Видавничий дім «Гельветика», 2021.
5. Іванова, О. Вплив самооцінки та соціальної підтримки на прийняття рішення про вагітність. *Психологія розвитку*, 2019. С. 81–88.
6. Коренева, Ю. Соціокультурні основи жіночої репродуктивної поведінки. *Журнал соціальної психології*, 2018. С. 23–30.
7. Костенко Н., Соціально-психологічні чинники мотивації вагітності у молодих жінок. *Психологічний журнал*. Національна академія наук України, Інститут психології імені Г. С. Костюка, 2020.
8. Сидоренко, Н. Материнство і міжособистісні стосунки: вплив дитячого досвіду на материнську поведінку. *Психологічний журнал*. 2018. С. 92–98.
9. Сосницька Н., Ярмоленко І. Медіаобраз материнства у сучасному інформаційному середовищі. *Соціальні науки та гуманітаристика* : журнал. Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2022.

10. Ткалич, М. Психологічні фактори рішення про вагітність у молодих жінок. *Журнал психологічних досліджень*. 2020. С. 58–65.
11. Петрова, В. Особистісні чинники у виборі материнства у молодих жінок. *Сучасна психологія*. 2021. С. 37–44.
12. Ainsworth, M. D. S., & Bowlby, J. (1991). An Ethological Approach to Personality Development. *American Psychologist*, 1991. V. 46. P. 331–341.
13. Aries F. L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime. Pris, 1995. 456 p. 46. Ainsworth, M. D. S., & Bowlby, J. (1991). An Ethological Approach to Personality Development. *American Psychologist*, 1991. V. 46. P. 331–341.

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF MOTIVATIONAL FACTORS OF PREGNANCY IN YOUNG WOMEN

Alona Bolgaryna

*Petro Mohyla Black Sea National University,
10, 68 Desantnykiv str., Mykolaiv, Ukraine, 54003
e-mail: abolharyna@ukrtelecom.ua*

Andrii Yablonsky

*Petro Mohyla Black Sea National University,
10, 68 Desantnykiv str., Mykolaiv, Ukraine, 54003
e-mail: andrey.yablonskiy61@gmail.com*

The article is devoted to a detailed psychological analysis of the motivational factors that influence the decision of young women to become mothers. Pregnancy at a young age is often of scientific interest, as this period of life is accompanied not only by physical but also by significant psychological changes. The study examines such aspects as personal characteristics, social expectations, and cultural norms that shape the motivation for motherhood. Special attention is paid to a woman's attitude to her own pregnancy and to her unborn child, to motherhood. The role of self-esteem and the level of personal maturity in shaping the motivation to become pregnant was also investigated. Young women who feel the need for self-realization through motherhood are more likely to choose this path, perceiving it as a way to increase their self-esteem and social status. In addition, the article analyzes the impact of the media space on the formation of ideas about motherhood and its idealization among young women. Social media has become an important source of information and support for many young women. They can help create communities of support, but they can also reinforce idealization and comparison with others, which can be both positive and negative experiences. Today, our society has not formed a system of psychosocial support and adaptation of women to the role of mother at the initial stage of pregnancy and childbirth, and the study of the socio-psychological problem of motherhood is currently gaining particular relevance and attracting increasing attention from researchers in various scientific fields. The findings can be used to develop preventive programs aimed at reducing unplanned pregnancies among young women, as well as to create a support system that would contribute to their psychological well-being. Thus, the study makes an important contribution to the understanding of the psychological mechanisms underlying pregnancy decisions in young adulthood and emphasizes the need for a comprehensive approach to working with young women in this area. Providing appropriate psychological, social, and medical care can reduce the impact of negative factors and enhance the effect of positive motives, which in turn will contribute to the overall well-being of pregnant women.

Key words: pregnancy, motivational factors, young women, psychological analysis, motherhood.